

ELÄINSUOJELUSTYO

JA

KANSAKOULU

Kirjoittanut

„KOULUMIES“

[H. Salonen.]

Eläinsuojelustyö on meidän maassamme itse asiassa perin omittuisessa asemassa. Kaikki myöntävät sen hyväksi ja tarpeelliseksi, ei kukaan tunnustaudu sen vastustajiin kuuluvansa. Mutta tosiasia on kumminkin, että yleinen mielenkiinto siihen on varsin laimea.

Eikä tässä kyllin.

Eläinsuojelustyön nimellä ei ole edes täysin arvokasta kaikua suuren yleisön korvissa. Se on muka vain lasten ja naisten touhua ja lisäksi jonkun hempeämielisen kaunosielumiehen, joka elää utuisissa aatemaailmoissa, mutta ei ymmärrä eikä tahdo ymmärtää todellista elämää eikä niitä rautaisia lakeja, jotka elämää vallitsevat. Miehiselle miehelle, työn ja toiminnan miehelle eivät eläinsuojelusharrastukset muka sovellu. Ja niin niihin suhtaudutaankin hieman hymähtäen ja yliolkaisesti. Eläinsuojelustyö — sehän on vain semmoista kylläkin kaunista, mutta käytäntöön soveltumatonta tunnehyminää, lapsuusiän haaveilua »Kun minä olin lapsi, niin minä ajattelin kuin lapsi, mutta kun minä mieheksi tulin, niin minä hylkäsin lapselliset» — se on monenkin ajatus eläinsuojelustyöstä.

Varsin valitettava tosiasia tämä tämmöinen. Ja epäkohta johon eläinsuojelusväen on kiinnitettävä erittäin vakavaa huo-

miota. Sillä juuri tuo katsantokanta muodostaa sen kivikon, joka estää eläinsuojelusaatteiden itämisen tehokkaasta kylvöstä huolimatta.

Mikä syynä tuohon katsantokantaan?

Eläinsuojelustyön pohjimmaisten suuntaviivojen puutteellinen tuntemus tai täydellinen tuntemattomuus. Se se on aivan varmaan vaikuttavampana syynä kuin esim. ihmisten itsekkyys ja kovasydämyisyys, jotka pintapuolisesti asiaa arvostellen näyttävät olevan päätekijöinä.

Mutta ellei eläinsuojelustyön todellisia päämääriä ja tapoja tunneta, niin silloinhan on sen ajamisessa jokin puoli laiminlyöty.

Mutta mitä?

Väitän: lapset, kansan kasvava polvi.

Mutta lasten ja nuorison keskuudessahan juuri erikoisesti on koitettu eläinsuojelustyötä tehdä, sanottaneen.

On kyllä, mutta millä tavalla?

Runoilla, koreilla puheilla, kertomuksilla tai nuhdesaarnoilla, aina vedottu tunteeseen, vain tunteeseen. Mutta mitä asiallista pohjaa on rakennettu lasten eläinsuojelusharrastuksille, mitä ovat tehneet koulut?

On varmaa, että maamme kansakoulunopettajiston valtava enemmistö on eläinsuojelustyölle varsin suopeamielistä. Juuri opettajien vapaaehtoinen harrastuksen ja lämpimän uhrautuvaisuuden varassa on tämäkin työ suurimmaksi osaksi ollut, samoin kuin miltei kaikki muukin aatteellinen toiminta, valankin maaseudulla. Heidän keskuudestaan on saatu paljon tarmokkaita eläinsuojelusaatteen raivaajia.

Ja sittenkin: tuskinpa vain pahasti erehtyy, jos väittää, että suurin osa maamme opettajistoa on jättänyt käyttämättä parhaat toimintamahdollisuutensa eläinsuojeluksen hyväksi.

Koulussahan tehdään tehokkain kylvötyö kaiken aatteen kylvömaalla. Ja niin tämänkin. Jos kasvava polvi saadaan vakuutetuksi eläinsuojelusaatteen kantavuudesta, tuottaa eläinsuojelustyö parin vuosikymmenen perästä tässä maassa toisenmoisia tuloksia kuin nyt. Ja nauttii myös toisenmoista arvonantoa kuin nyt.

Mutta siihen ei päästä vain sillä, että lapset saavat joskus lukea jonkun hempeämielisen eläinsuojeluskertomuksen, tai että heille puhutaan pyhäkoulusävyyn ihmisen velvollisuuksista eläimiä kohtaan, että heille saarnataan, miten väärin on kohdella eläimiä sääliä ja miten kaunista ja hyvää on eläinten lempeä kohtelu. Jos ihmisen eläinystävällinen kanta perustuu pelkästään tunnepohjalle, niin se on hiekalle rakennettu, ja se luhistuu nurin käytännöllisen elämän tuulissa. Eivätkä abstraktiset moralisaarnat liioin montakaan ihmistä tee eläinten ystäviksi, kaikkein vähimmin lapsia.

Sillä vaikka eläinsuojelustyö perustuukin tunteeseen ja edellyttää lämmintä, heikkojen kärsimyksille herkkää mieltä, niin se on samalla käytännöllistä toimintaa. Ja siksi se on alun pitäin suunnattava käytännön avuksi. Vain siinä tapauksessa se muodostuu enemmän kuin koreaksi sanahelinäksi tai liika-tunteiluksi, muodostuu vakaumukselliseksi työksi.

* * *

Jos lapsi jo kouluiässä ollessaan saa vakaumuksen siitä, että eläinten ystävällinen kohtelu koituu hyödyksi hoitajalle itselleen, kun taas päinvastainen menettely on tyhmyyttä hänen omankin etunsa kannalta arvostellen, niin tuo vakaumus määrää suuresti hänen suhtautumistaan eläimiin, kun hän on varttunut täysi-ikäiseksi. Tähän kukaties joku huomauttaa, että siveellisesti arvostellen tällainen opetus on alhaista, oman edun tavoitteluun kasvattavaa. Mutta silloinhan on lausuttava sama tuomio esim. elinkeinojemme kohottamisyrityksistä, kotimaisen työme elvyttämisestä tuotantomme lisäämispyrkimyksistä, sillä yksityisten oma etuhan niissäkin on kiihoittimena yleisedun luomiseen. Oman edun huomioon ottaminen on oikeastaan muuan itsesäilytysvaiston ilmenemismuoto, sen suuren luonnonlain, jota ei voi korulauseilla kumota, ja jota ei liioin voi vääräksi tuomita, mikäli ei sillä loukata muiden elävien olentojen oikeuksia.

Järjestynyt eläinsuojelusväki on tietoinen siitä, että eläinsuojelustyö on työtä kansan taloudellisen hyvinvoinnin kohottamiseksi samalla, kun se on työtä tuhansien tarpeettomien

kärsimysten poistamiseksi. Mutta sama tietoisuus olisi juurrutettava jo lapsiin, osoitettava elämästä otetuin esimerkein, että sydämen ääni, joka kehoittaa suojelemaan ja auttamaan heikompia olentoja, ei ole ristiriidassa käytännöllisen elämän vaatimusten kanssa, vaan päinvastoin tukee niitä. Tämä taas onnistuu paraiten kansakouluopetuksen yhteydessä.

Kotieläinten hoitoa koskevat seikat ovat mainiota ainehistoa tämmöistä opetusta varten. Mainittakoon pari esimerkkiä.

Miltei jokainen maalaiskansakoululainen tuntee lehmien seljässä loisivat suolisaiivartajan eli nautapaarman toukot, »permostoukat.» Lapselle on helppo tehdä tajuttavaksi, mitä hirveitä tuskia lehmät saavat kärsiä, kun kymmenet loiset kaivautuvat sen suolistosta kudosten lävitse selkänahan alle. Hän säälii sellaisia lehmiä. Mutta tosiasia sittenkin on, että tuo säälintunne saa verrattain harvan järjestelmällisesti tuhoamaan »permostoukkia.» Toisin on laita, jos tuota luontaista säälintunnetta tukevat käytännön vaatimukset. Jos lapsen samalla, kun hänelle selvitellään lehmän kärsimyksiä, myös tulee painaa muistiinsa, että lehmän nahka loisten johdosta menettää arvoaan, että laskelmien mukaan nuo toukat vuosittain pilaavat meidän maassamme lehmännahkaa noin kuuden miljoonan markan arvosta (ennen sotaa vallinneen hintatason mukaan), ja että lehmän lypsykyky myös vähenee, niin hän vanhemmaksi vartuttuaan ei näe noissa toukissa ainoastaan lehmien vihollisia vaan myös omat vihollisensa. Ja silloin hän ryhtyy toisenmoisella tarmolla niitä vastustamaan kuin olisi ryhtynyt pelkästään säälintunteensa kehoituksesta. Jos hänelle esimerkein osoitetaan, että hevosenrääkkäys aina kostaa rääk-kääjälle itselleen, että huolimaton hevosen kohtelu usein aiheuttaa aineellista vahinkoa hevosen omistajalle, niin sekä hänen tunteensa että terve järkensä vaatii häntä täysikasvuisena ymmärtävästi kohtelemaan juhtaansa. Jos hän koulussa saa kuulla eläinsuojelustoimistossa olevan useita käytännöllisiä laitteita, joilla voi lieventää kotieläinten kärsimyksiä ja samalla edistää hoitajan omaa taloudellista hyvinvointia, niin hän vanhempana suhtautuu toisenmoisella arvonnolla noihin toimistoihin ja niiden työhön. Eikä suinkaan olisi liikaa, jos

kansakouluihimme hankittaisiin tärkeimmät eläinsuojeluseineet havainto-opetusvälineiksi.

Tyhjentyttömän aineiston eläinsuojelustyön käytännöllisen merkityksen selvittämiseksi tarjoo myös luonnonvarassa elävien eläinten elämän tarkastelu. Varsinkin lintusuojelus on ala, jolla lapset voivat tehdä mitä soveliainta käytännöllistä eläinsuojelustyötä, jos sitä heille havainnollisesti opetetaan. Pesäpönttöjen laatiminen ja onttojen puiden ja lahkantojen säästäminen lintujen pesimäpuiksi — noitten seikkain käytännöllistä merkitystä ei eläinsuojelustyössä voi koskaan liiaksi tehostaa. Mitä koulut tällä alalla voivat aikaansaada, näkyy paraiten siitä, että pesäpönttöjen laatiminen kotinurkkiin on monilla seuduilla viime vuosina tullut verrattain yleiseksi etupäässä juuri kansakoulujen vaikutuksesta. Toisin paikoin taas on paljon toivomisen varaa siinäkin suhteessa. Ja metsissä asuvain pikkulintujen viihtymisen hyväksi muistaa koulu verrattain harvoin käyttää arvovaltaansa. Niinpä hakataankin ontot puut ja kannot ja niin karkoitetaan metsästä sen parhaat suojelijat, puunkoloissa pesivät pikkulinnut. Tuhohyönteisillä on hyvä olla, mutta metsän puilla ei ole hyvä — eikä metsänomistajalla. Tämän epäkohdan poistamiseksi voi koulu epäilemättä paljon vaikuttaa. Samoin epäinhimillisten metsästystapojen lopettamiseksi, valaisemalla asiaa myös ihmisen talouden kannalla. Kun lapselle puhutaan esim. siitä julmasta eläinräkkäyksestä, mitä linturaudoilla harjoitetaan, niin vaillinaiseksi jäisi asian esitys, ellei samalla erikoisesti tehostettaisi sitä seikkaa, että mainitut raudat surmaavat, maanviljelyksen ja metsänhoidon kannalta arvostellen, enemmän hyödyllisiä kuin vahingollisia lintuja. Useiden hyödyllisten petolintujemme suojelemiseksi voi koulu tehokkaasti toimia antamalla lapsille perusteellisia tietoja niiden tunnusmerkeistä, elämän tavoista ja suhteesta ihmisen talouteen.

Esimerkkejä voisi jatkaa. Mutta edelläolevasta lienee jo käynyt selville pääasia. Jos eläinsuojelustyön mielitään saada hyviä hedelmiä kantamaan, on koulun otettava se asia omakseen; tällöin on sen tärkeänä tehtävänä vakuuttavasti osoittaa eläinsuojelustyön olevan mitä kiinteimmässä yhteydessä taloudellisen elämän elpymiseen.

Lasta ei kumminkaan tyydytä vain se ylimalkainen tieto, että hänen tulee olla eläinten ystävä, olkoot syyt siihen miten vakuuttavia tahansa. Hän kaipaa myös yksityiskohtaista opastusta, miten hän omakohtaisesti voi semmoisena toimia, miten menetellä eri tilaisuuksissa. Varsinkin maalaisnuoriso tulee elämään keskellä käytännöllistä eläinsuojelustyötä — mikäli se ei muuta sitä eläinrääkkäykseksi. Siksi on koulun tässäkin suhteessa annettava asiallisia tietoja ja neuvoja, selvitettävä miten ei pidä tehdä, mutta ei unohdettava selitystä, miten tulee tehdä. Tulee näet muistaa, että kaikki eläinrääkkäys ei suinkaan johdu tahallisesta raakuudesta, paljon aiheutuu myös tietämättömyydestä ja ajattelemattomuudesta. Ja semmoisen ehkäiseminen on eläinsuojelutyössä yhtä tärkeätä kuin raakuudenkin vastustaminen.

Mikäli opettaja näin käsittää eläinsuojelusopetuksen, tulee hän pakostakin suunnanneeksi sen todellisuuspohjalle, vienneeksi käytännön tielle. Silloin ei lapsiin juurru semmoista käsitystä, joka myöhemmin muuttuu luuloksi, että eläinsuojelustyö onkin vain sanahelinää tai arkiseen elämään soveltumattonta yli-ihanteellista haaveilua. Silloin jo lapsetkin ymmärtävät, että eläinsuojelustyö ei ole vain lasten ja tunteellisten naisten työtä, vaan myös miesten ja ennenkaikkia käytännön miesten.

Ja siihenhän juuri on pyrittävä.

* * *

Eläimille osoitettu ystävällisyys ja hellyys ei ainoastaan tuota hyötyä ihmiselle vaan myös huvia, iloa ja sisäistä tyydytystä. Ja erikoisesti osaa herkkä lapsenmieli siitä nauttia, jos lasta siihen oikein ohjataan. Ennenkuin eläimiin oikein voi kiintyä, täytyy niitä tuntea. Niiden elämään tutustuminen taas on lapsesta ihmeen mielenkiintoista. Mutta juuri siinä suhteessa tarvitsevat useimmat lapset ohjausta. He eivät osaa aavistaakaan, miten rikas heitä ympäröivä luonto on iloisista ihmeistä, ellei heille niistä huomauta. Lapsi kaipaa toimintaa, mutta ohjauksen puutteessa voi tämä toimintahalu suuntautua harhaan lapsen tullessa kosketuksiin luonnon elämän kanssa.

Se voi pohjaltaan hyväsydämisestä lapsesta tehdä linnunpesien hävittäjän. Mutta jos lapselle on osoitettu, miten jännittävää on lintuperheen elämään tutustuminen, pesän rakentamisen, poikasten kehityksen, lintuvanhempain ruuanhaun y.m.. tarkastelu, niin aivan varmaan tämä tuntuu hänestä monin verroin hauskemmalta kuin pesien etsiskely hävittämistarkoituksissa. Ja niin hän aivan huomaamattaan tulee tuntemansa lintuperheen ystäväksi, joka sydämellisellä myötätunnolla seuraa sen vaiheita. Totuttuaan kulkemaan luonnossa avoimin silmin ja korvin tottuu hän samalla kulkemaan myös sydän avoimena. Hänestä tulee luonnonystävä ja — ymmärtäjä. Ja hän tuntee itsensä onnelliseksi voidessaan sillä tavalla luonnossa liikkua.

Tämän taidon kehittäminen sivuutetaan kouluissamme aivan liian usein. Puhutaan eläimille osoitettavasta ystävällisyydestä kuin olisi se meidän ihmisten raskas velvollisuus, josta emme voi vapautua, sen sijaan että opetettaisiin lapsi löytämään mielenkiintoa ja lapsenmieltä tyydyttävää huvia luonnon elämästä ja sydämellisestä suhtautumisesta siihen.

Moni opettaja, joka tahtoo oppilaistaan tehdä eläinten ystäviä, otta harha-askeleen arvellessaan, että varoittavat nuhde-saarnat ja abstraktisten moralikäsitteiden selvittely ovat tehokkainta opetustapaa. Jos niiden asemesta muistettaisiin usein osoittaa lapselle niitä ilon aiheita, joita elävään luontoon tutustuminen ja kiintyminen tarjoaa, niin aivan varmaan meillä olisi enemmän todellisia eläintenystäviä nuorison keskuudessa ja — myös vanhojen.

Tämmöistä opetusta voi parhaiten antaa retkeilyillä. Sovellia aika on tietenkin kesä, mutta se ei ole opettajan käytettävissä luokkaopetukseen. Ei ole sentään kevät eikä syyskään mielenkiintoa vailla, ei edes talvi käyttökelvoton. Paljon voi silloin lapsille näyttää semmoista, joka kehittää heidän havaintokykyään ja samalla muokkaa mielialaa elävää luontoa kohtaan ystävälliseksi. Ja kesän varalle, oppilaan omin päin puuhailemisen opastamiseksi, voi opettaja antaa luokalla keväisin neuvoja ja viitteitä, joita nuoret aivan varmaan silmät kirkkaina kuuntelevat ja joita he myös kesän aikana yrittävät noudattaa.

Kun he sitten seuraavana syksynä saavat sopivassa yhteydessä kertoa kokemiaan ja näkemiään, on ilo ja tyydytys luokalla yleinen. Tarkkasilmäinen opettaja on silloin näkevä, että noin vietetty kesä on älyllisestikin kehittänyt hänen oppilaitaan samalla, kun se on herättänyt heissä uinuvia siveellisiä voimia.

Ja vihdoin: tämänsuuntaiset opetustunnit ja retkeilyt ovat epäilemättä opettajalle itselleenkin virkistäviä ilon hetkiä.

* * *

Edelläesitettyjen ajatusten toteuttaminen edellyttää melkoisesti laajemman sijan eläinsuojeluksen opetukselle kuin tähän asti kansakouluissamme sille yleensä on myönnetty. Ennenkuin se sellaiseen asemaan voi päästä, on luonnollisesti opettajien omaksuttava vakaumus, että senlaatuinen opetuksen antaminen todella kuuluu kansakoulun tehtäviin.

Puhtaasti taloudellisesti asiaa arvostellen täytynee jokaisen myöntää, että eläinsuojelustyöllä — mikäli se saa kannattajia laajoista kansankerroksista — on mitä parhaat edellytykset järkiperaisilla uudistuksilla vaikuttaa elvyttävästi maan taloudelliseen kehitykseen. Sillä on mitä läheisimpiä kosketuskohtia maaseudun tärkeimpien elinkeinojen, maanviljelyksen, karjanhoidon, metsänhoidon ja kalastuksen kanssa. Sen tarjoomat opetukset eivät näin ollen ole vaarassa joutua hedelmättömiksi kirjatiedoiksi vaan päinvastoin soveltuvat ellettävään elämään.

Edelleen se on omiaan kehittämään nuorison havantokykyä ja luonnontuntemusta ja näin välillisesti kiinnittämään sitä lujin sitein kotiseudun luontoon ja kotoiseen maakamaraan.

Eläinsuojelusetuksen siveellisestä merkityksestä lienee jokainen opettaja valmis myöntämään, että koulun oppiaineiden joukossa ei ole montakaan, jonka avulla voisi niin tehokkaasti vaikuttaa oppilaan luonteen kasvattamiseen. Eläinsuojelusetus on mitä parhain ase opettajan kädessä nuoren, herkän mielen ohjaamiseksi tosi-inhimillisyyteen. Ja juuri siinä sen tärkein puoli sittenkin on. Edellä on kyllä huo-

mautettu, ettei lapselle itselleen tule pitkälti puhua hänen luonteensa jalostamisesta, sillä se ikävystyttää häntä. Mutta silti on lapsen luonteen kasvattamista pidettävä eläinsuojelusopetuksen korkeimpana päämääränä. Antaa vain luonnon itsensä puhua lapselle, se puhuu paljon voimakkaammin kuin parhainkaan opettaja. Opettajan tehtävä rajoittuu siihen, että hän ohjaa lasta ymmärtämään tätä luonnon kieltä.

Jos vihdoin psykologisesti arvostele eläinsuojelusopetuksen soveltuvaisuutta kansakoulun opetusohjelmistoon niin tuskinpa on toista ainetta, joka paremmin vastaa lapsen mielipiiriä ja tunne-elämää, kuin juuri tämä.

Käytännölliset, siveelliset ja psykologiset seikat siis puolustavat eläinsuojelusopetukselle paikkaa kansakoulun opetusohjelmistossa.

Nousee sitten kysymys: missä muodossa sitä opetusta sitten on annettava, itsenäisenäkö aineena vai luonnonhistorian yhteydessä?

Itse asiassa on tämä kumminkin toisarvoinen kysymys. Pääasia on, että sitä opetusta annetaan yhdenmukaisemmin jäsännöllisemmin kuin näihin asti. Käytännössä lienee asia parhaiten järjestettävissä viimeksimainitun vaihtoehdon mukaan, siis luonnonhistorian opetuksen yhteydessä. Tällöin tarvitaan kumminkin luonnonhistorian oppikirjoihin entistä enemmän käytännöllistä eläinsuojelustyötä valaisevia lukuja, ellei erikoisen eläinsuojeluskirjasen käytäntöönottaminen voi tulla kysymykseen tähän astisten oppikirjain rinnalla. Mutta jo ennenkin kuin näihin toimenpiteisiin ryhdytään, voi jokainen asiaan innostunut opettaja menestyksellä toimia nykyisenkin opetussuunnitelman ja nykyisten oppikirjojen puitteissa.

* * *

Toistan, mitä alussa lausuin: lapset on laiminlyöty eläinsuojelusaatteen levittämistyössä. Ja se laiminlyönti kaipaakin pikaista korjausta.

On uudestaan aloitettava siitä, mistä Sakari Topelius eläinsuojelustyön aloitti: lapsista. Vain sille pohjalle laskettu perus-

tus kestää. Mutta sille voi vain kansakoulumme laskea lujan perustuksen.

Eläinsuojelustyön tekijät ovat oikeutetut ottamaan työsään tukea kansakoululaitokselta tietoisina siitä, että jos maamme kansakouluissa aletaan kiinnittää vakavata huomiota tähän kasvatustyön puoleen, niin se on osaltaan vaikuttava kansamme siveelliseen nousuntaan, josta huolehtiminen on juuri koulujen vastuunalainen tehtävä. Se nuoriso, joka ei revi eikä raasta elävää luontoa vaan rakkaudella katselee kaikkea, missä elämä sykähtelee, omaa aivan varmaan edellytyksiä kehittyä yhteiskuntaelämässään oikeudentuntoisemmaksi, vähemmän itsekkääksi ja tosi-inhimillisemmäksi kuin se, joka sääliittä suhtautuu eläimiin ja kylmänä katsoo niiden kärsimyksiä.

Suunnitelman mukaista eläinsuojelusetusta on siis saatava kansakoulujemme ohjelmistoon.

